

شناسایی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب

مصطفی رحیمی^۱، علی حاجی ملاریع^۲

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت فرهنگی، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناسی ارشد مدیریت فرهنگی، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب، تهران، ایران

چکیده

باتوجه به این که هدف از انجام این پژوهش، شناسایی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب می باشد، این تحقیق از نظر هدف، کاربردی است. روش این پژوهش کیفی و از نظریه زمینه ای اشتراک و کوربین (۱۹۹۸) استفاده شد. برای این منظور باگردآوری و تحلیل داده های کیفی به تعیین جنبه های اصلی پدیده مورد بررسی پرداخته شد و این جنبه ها به عنوان ابعاد مورد نظر برای تدوین نظریه منظور شد. جامعه آماری در بخش کیفی شامل کلیه صاحب نظران، اساتید و خبرگان حوزه فرهنگ انقلاب اسلامی می باشد و روش نمونه گیری به صورت هدفمند و گلوله برفی بود. نمونه گیری از صاحب نظران در این پژوهش تا مصاحبه ۱۵ ادامه پیدا کرد. براساس یافته های تحقیق "مقابله با تهاجم فرهنگی" به عنوان مقوله محوری بر مبنای شرایط علی "تفکر توحیدی، اسلامی کردن جامعه، تاکید بر رهبری و فطرت خدایی" و از طریق راهبردهای نفی مظاهر فرهنگی غرب، ظلم ستیزی، عدالت خواهی، گفتمان مقاومت و برنامه ریزی برای توسعه رسانه های انقلاب و ابتنای سیاست بر دین و تعیین معرفت دینی، مردم سالاری دینی، بیداری اسلامی و مقابله با تفکر اومانیستی (به عنوان زمینه ی الگو) محقق می شود و منجر به تحقق پیامدهای قدرت گیری جبهه مقاومت در منطقه و ناکامی نقشه های غرب، دست یابی به حکومت مردم سالار اسلامی، اقامه ارزش های دینی، احیای هویت و تمدن اسلامی و برپایی عدالت اجتماعی می گردد. نوع روابط میان مفاهیم و مقوله های الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب نیز با توجه به کدگذاری انتخابی صورت گرفته در قالب الگوی داده بنیاد ارائه گردید.

واژه های کلیدی: تقابل فرهنگی، انقلاب اسلامی، غرب

۱. مقدمه

انقلاب اسلامی ایران به رهبری حضرت امام خمینی (ره) در شرایطی آغاز شد که جریان مهاجم جهانی غرب هجوم سنگینی به سایر فرهنگ های دنیا از جمله فرهنگ اسلامی آورده بود و پس از تلاش های بسیار گسترده و بلند مدت خود توانسته بود تا حدود زیادی بر این فرهنگ ها- بالاخص فرهنگ های مبتنی بر اندیشه های دینی مذهبی- فائق آید (سلطانی، ۱۳۹۲). تا آنجا که از قرن بیستم با عنوان قرن مرگ دین یاد می شد و انتظار می رفت دین و مذهب کم کم از صفحه دنیا محو گردد. (سراج زاده، ۱۳۸۴) این فرهنگ که مهم ترین تلاش غرب برای سیطره جهانی تمدن مادی بود، دارای شاخصه های متعددی است که مهم ترین و حیاتی ترین شاخصه آن به تعبیر امام خمینی (ره) سکولاریسم است (صلاحی، ۱۳۹۰). سکولاریسم یا زمینی کردن حیات بشر در ادبیات اداره و مدیریت اجتماعی بدان معناست که سعادت و نظم اجتماعی از تعالیم انبیاء و بینش توحیدی جدا شود و این تعالیم محور اصلی نظم اجتماعی قرار نگیرد؛ بلکه عقلانیت مدرن و خودبنیاد به جای تعالیم انبیاء محور همه ی برنامه ریزی ها و تنظیمات باشد (سراجی، ۱۳۹۲). شاید بتوان با توجه به تأثیر انقلاب اسلامی بر مسیر پر نشیب و فراز بیداری اسلامی، اندیشه امام خمینی (ره) را به عنوان یکی از مهمترین اندیشه های دانست که توانست از عرصه نظر تا عمل حرکت کند و حتی الگویی حکومتی بر مبنای اصول مذهبی را ارائه دهد. امام (ره) که خواهان تغییر وضع موجود و تبدیل آن به نظامی مطلوب از طریق دگرگونی بنیادین در ساختار سیاسی - اجتماعی و تحولی عمیق در باورهای ملت ایران بود با تکیه بر ارزش های اسلامی و وحدت کلمه، حرکتی را پایه ریزی کردند که اولاً سازمان یافته ثانیاً زیربنایی و ثالثاً در برگیرنده حداکثر نیروهای اجتماعی باشد (برزگر، ۱۳۹۱). اندیشه امام حول محوریت اسلام و تبدیل آن به یک برنامه عملی محرک و تعیین کننده می گردد. این اندیشه بر نفی سلطه غرب، مبارزه با استعمار، وحدت جهانی مسلمین و ایجاد یک حکومت جهانی شکل گرفت (بکتاش، ۱۳۹۴). توسعه مورد نظر غرب، متکی بر محوریت انسان خود بنیاد است و با اصل استقلال بشر در تصرف و استخدام همه چیز برای خود مناسبت داشته و این اصل، اصل تاریخ و فرهنگ تجدد است (زیباکلام، ۱۳۹۰). در حالی که اندیشه اسلامی و «خدامحور»، تکامل و پیشرفت انسان و جامعه را در دو حوزه توأمان مادی و معنوی با غلبه معنویت بر مادیت مورد تأکید قرار می دهد (صادقی، ۱۳۹۶). در همین این راستا، انقلاب اسلامی ایران در اواخر قرن بیستم با بهره گیری از تجربیات نهضت های مشروطه و ملی شدن نفت، و بهره مندی از مشارکت حداکثری مردم ایران، در چالشی آزادی خواهانه با رژیم استبدادی و وابسته سلطنت از یکسو و استقلال طلبی از نظام جهانی سلطه از سوی دیگر، و در پی تشکیل نظام دین محور و مردم سالار «جمهوری اسلامی» به رهبری و مرجعیت امام خمینی (ره)، راه نوینی را در عرصه سیاسی مطرح نمود. هدف تحقیق حاضر، شناسایی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با فرهنگ غرب می باشد.

صادقی (۱۳۹۶) در پژوهشی به رویارویی فرهنگ و تمدن ایران با غرب در دو دهه ی پایانی سلطنت پهلوی (با تأکید بر نقش فرح پهلوی) پرداخت. بر مواجهه ی فرهنگ و تمدن ایران با غرب در دوران سلطنت پهلوی را؛ با توجه به تمایل پادشاهان و سیاستگذاران آن، می باید رویکرد تسلیم در برابر فرهنگ غرب و به تبع آن پذیرش مولفه های آن تعبیر کرد. در پژوهش حاضر سعی شده است، با استفاده از روش تحلیل کیفی از نوع تفسیری، به بررسی و ارزیابی نسبت اقدامات فرهنگی فرح پهلوی و موسسات زیر مجموعه اش در مواجهه با فرهنگ و تمدن غرب پرداخته شود. مهری (۱۳۹۶) در پژوهشی به چیستی، چرایی و چگونگی انقلاب اسلامی در آراء و اندیشه های حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله العالی) پرداخت. در پژوهش حاضر روش تحقیق کیفی و از نوع تحلیل اسنادی می باشد. برای گردآوری داده ها از اسناد، مدارک، کتاب ها و بویژه آثار مکتوب و بیانات حضرت آیت الله خامنه ای استفاده شده است. در ابتدا مبانی نظری و بنیان های اندیشه سیاسی حضرت آیت الله خامنه ای «هستی شناسی، معرفت شناسی، انسان شناسی و غایت شناسی» که در چارچوب مبانی اسلامی است تبیین و سپس ماهیت انقلاب، علل ساختاری، کارگزاری و فکری و چگونگی وقوع انقلاب اسلامی بررسی شده است. قاسم زاده (۱۳۹۷) در پژوهشی به مشروعیت بخشی به انقلاب اسلامی در گفتمان امام خمینی (ره) پرداخت. بررسی گفتمان انقلاب اسلامی؛ ریشه های انقلاب اسلامی، رویدادهای منتج به انقلاب اسلامی و بویژه جهت گیری های سیاسی جمهوری اسلامی پس از پیروزی انقلاب اسلامی،

بدون پرداختن به نقش بی بدیل و برجسته امام خمینی، یاران همراه و خیل عظیم مردم معتقد به او، غیر ممکن است. بیگدلی (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی مقایسه‌ای تقابل فرهنگ شرق و غرب در ادبیات داستانی معاصر عرب (مورد پژوهشی عصفور من الشرق و الحی اللاتینی) پرداخت. در عصر جدید، نوع ادبی رمان در ادبیات معاصر عرب جایگاه قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. ارتباط شرق با غرب موجب تأثیرپذیری مشرق زمین در ابعاد گوناگون سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، آداب و رسوم و غیره از مغرب زمین شده است و این که شرق با سنت‌های ملی، دینی و دستاوردهای معنوی‌اش به رویارویی دستاوردهای مادی، علمی و تکنولوژی غرب می‌رود. واینر، مایرون و هانتینگتون، ساموئل (۲۰۱۰) در پژوهشی به درک توسعه سیاسی پرداخت. کانون ترجمه مقالات کتاب مزبور که توسط برخی از برجستگان نظریه‌پردازی توسعه سیاسی در طول بیست سال برگزاری سمینار معروف کمبریج JPSPOD از ۱۹۶۴ تا ۱۹۸۵ مطرح و توسعه مایرون واینر و ساموئل هانتینگتون تنظیم و ویراستاری گردیده، این مسأله است که آیا تئوری‌ها و مفاهیم گوناگونی که دانش پژوهان مطرح کرده‌اند برای تحولات بی‌شماری که طی دو دهه گذشته در کشورهای در حال توسعه رخ داده، مفید بوده است یا خیر؟ در این زمینه، سه گرایش مهم بررسی شده است. اینگلهارت.

۲. روش پژوهش

باتوجه به این که هدف از انجام این پژوهش، شناسایی ریشه‌های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب می‌باشد، این تحقیق از نظر هدف، کاربردی است. دراین تحقیق ازطریق پژوهش کیفی به شناسایی مولفه‌ها پرداخته شد. روش این پژوهش نظریه زمینه‌ای اشتراک و کوربین (۱۹۹۸) می‌باشد. برای این منظور باگردآوری و تحلیل داده‌های کیفی به تعیین جنبه‌های اصلی پدیده مورد بررسی پرداخته می‌شود و این جنبه‌ها به عنوان ابعاد مورد نظر برای تدوین نظریه منظور می‌شود.

۲.۲ جامعه آماری تحقیق، نمونه‌گیری و ابزار گردآوری اطلاعات

جامعه آماری در بخش کیفی شامل کلیه صاحب‌نظران، اساتید و خبرگان حوزه فرهنگ انقلاب اسلامی می‌باشد و روش نمونه‌گیری به‌صورت هدفمند و گلوله برفی^۱ بود. روش نمونه‌گیری در طرح کیفی حاضر، نمونه‌گیری نظری انتخاب هدفمند آگاهان کلیدی بر اساس اطلاعات خاصی که از موضوع پژوهش دارند بود. در بخش میدانی از ابزار مصاحبه استفاده می‌شود. امروزه مصاحبه به عنوان یک ابزار تولید اطلاعات بسیار بیشتر از همیشه مورد استفاده قرار می‌گیرد (هس-بایبر و همکاران، ۲۰۰۴، ص ۱۸۵). مصاحبه بدون شک یکی از پرکاربردترین تکنیک‌ها برای هدایت پژوهش نظام‌مند است. (هولستین و گابریوم، ۲۰۰۴، ص ۱۴۱).

۳.۲ مصاحبه عمیق

مصاحبه عمیق فردی نیز، تکنیک مورد استفاده این مطالعه است که با توجه به شرایط و ماهیت تحقیق به‌صورت مصاحبه تلفنی و چهره به چهره اجرا می‌گردد (ویلیس، ۲۰۰۷). بنابر ضرورت و فرآیند تحقیق: مصاحبه، مشاهده مشارکتی و

^۱ Snowball sampling

^۲ Hesse-Biber

غیرمشارکتی از تکنیک‌های عمده جمع‌آوری اطلاعات برای پیشبرد اهداف پژوهش فعلی می‌باشد. روش مقدماتی اتخاذ شده برای انجام مصاحبه، استفاده از مصاحبه نیمه ساخت یافته با سؤالات باز می‌باشد. بدین شیوه که محقق در ابتدا تعدادی از سؤالات باز را بر اساس اهداف تحقیق، از قبل طراحی نموده و سپس اقدام به مصاحبه فرد به فرد می‌نماید. اما گاهی اوقات محقق با توجه به شرایط و پاسخ‌های فرد مشارکت کننده، ناچار به طرح سؤالات تکمیلی می‌شد تا به نتیجه مطلوب تری دست یابد. بعد از جمع‌آوری و تحلیل داده‌های اولیه، ما برای تعیین اینکه چه کسی نمونه بعدی باشد و چه سؤالاتی در طول مصاحبه پرسیده شود، از نمونه‌گیری نظری استفاده می‌شود. در واقع محقق ترسیم می‌کند که چگونه سؤالات مصاحبه برای افراد تغییر یابد و اینکه، ما چگونه مشارکت کنندگان یا مصاحبه شوندگان جدیدی را برگزینیم تا توسعه نظریه اساسی ما را امکان‌پذیر سازد. به‌طور کلی، ساختار اولیه سؤالات و تعدیل آن در طی فرآیند مصاحبه به‌گونه‌ای طرح و هدایت می‌شود که در پیوند با اهداف تحقیق باشد.

۴.۲ روایی در پژوهش کیفی

جهت اطمینان از روایی پژوهش محقق از روش‌های بررسی توسط اعضاء، مثلث سازی منابع داده‌ها، بازبینی توسط همکاران برای تعیین روایی پژوهش خود استفاده کرده است. برای این کار سه منبع اصلی یعنی مسئولین رده بالای نظام، اعضای هیئت علمی و محققان حیطه فرهنگ برای گردآوری داده‌ها استفاده شد تا اطلاعات همه جانبه تری از منابع مختلف درگیر با موضوع بدست بیاورد. این کار باعث شد تا از دیدگاه‌های مختلفی داده‌ها گردآوری شود تا وسعت و عمق داده‌ها بهبود یابد. علاوه بر این سه گروه منبع گردآوری داده، ادبیات نظری و پژوهشی فرهنگ نیز منبع دیگری بود که اطلاعات جامع تری را در مورد پدیده مورد مطالعه در اختیار محقق قرار دهد. این امر نشان داد که مثلث سازی به شکل مناسبی صورت گرفته و پدیده از زاویه منابع مختلف و متنوعی بررسی شده است. سپس ضمن کسب نظرات اساتید راهنما و مشاور، تحلیل داده‌ها و نتایج آن در اختیار چند تن از متخصصان به منظور بازبینی قرار گرفت. سپس به دنبال این بودیم که ببینیم آیا برداشت درستی از اظهار نظرهای مصاحبه شوندگان داشته ایم یا خیر. علاوه بر این میزان تناسب یافته با منظور واقعی مصاحبه شوندگان و منطقی بودن یافته‌ها نیز مورد بررسی قرار گرفت. از آنها خواسته شد در صورتی که برداشت محقق با منظور واقعی آنها تناقضات داشته است را عنوان کرده و آنها را جهت اصلاح مشخص سازند. در این بخش بخشی از یافته‌های مربوط حوزه تقابل فرهنگی مورد تجدید نظر قرار گرفت. با تصریح موارد ذکر شده از سوی مصاحبه شوندگان نظر نهایی آنان مبنی بر تناسب یافته‌ها با نظرات آنها و همچنین منطقی بودن یافته‌ها حاصل شده که خود نشان دهنده روایی قابل قبول یافته‌های پژوهش حاضر می‌باشد.

۵.۲ پایایی داده‌های مصاحبه

در تحقیق کنونی از پایایی بازآزمون و روش توافق درون موضوعی برای محاسبه پایایی مصاحبه‌های انجام گرفته استفاده شد. برای محاسبه پایایی بازآزمون از میان مصاحبه‌های انجام گرفته چند مصاحبه به عنوان نمونه انتخاب شدند و هر کدام از آنها در یک فاصله زمانی کوتاه و مشخص دو بار کدگذاری شدند. سپس کدهای مشخص شده در دو فاصله زمانی برای هر کدام از مصاحبه‌ها با هم مقایسه می‌شوند (وال، ۱۹۹۶، ص ۲۳۷). همچنین برای محاسبه پایایی مصاحبه با روش توافق درون موضوعی

^۲ Kvale

دو کدگذار^۴ از یک همکار آشنا به تحلیل تم درخواست می‌شود تا به عنوان کدگذار ثانویه در پژوهش مشارکت کند در ادامه محقق به همراه این همکار پژوهش، تعداد سه مصاحبه را کدگذاری کرد و درصد توافق درون موضوعی که به عنوان شاخص پایایی تحلیل به کار می‌رود با استفاده از فرمول زیر محاسبه شد:

$$\text{درصد توافق درون موضوعی} = \frac{\text{تعداد توافقات} \times 2}{\text{تعداد کل کدها}} \times 100\%$$

در این فرمول تعداد توافقات اشاره به تعداد کدهای مشترک و یکسان بین محقق و کدگذار همکار اشاره دارد. تعداد کل کدها نیز مجموع کدهای استخراجی بین محقق و کدگذار همکار می‌باشد. نتایج حاصل از این کدگذاری‌ها در جدول ۱ آمده است:

جدول ۱: محاسبه پایایی بین دو کدگذار

ردیف	عنوان مصاحبه	تعداد کل کدها	تعداد توافقات	تعداد عدم توافقات	پایایی بین دو کدگذار (درصد)
۱	S1	۸۶	۳۷	۱۲	۸۶٪
۲	S7	۶۷	۲۷	۱۳	۸۱٪
۳	S13	۷۱	۳۰	۱۱	۸۴٪
کل		۲۲۴	۹۴	۳۶	۸۴٪

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود تعداد کل کدها که توسط محقق و همکار تحقیق به ثبت رسیده است برابر ۲۲۴، تعداد کل توافقات بین این کدها ۹۴ و تعداد کل عدم توافقات بین این کدها برابر ۲۶ است. پایایی بین کدگذاران برای مصاحبه‌های انجام گرفته در این تحقیق با استفاده از فرمول ذکر شده برابر ۸۴ درصد است. با توجه به اینکه این میزان پایایی بیشتر از ۶۰ درصد است، قابلیت اعتماد کدگذاری‌ها مورد تأیید است و می‌توان ادعا کرد که میزان پایایی تحلیل مصاحبه کنونی مناسب است.

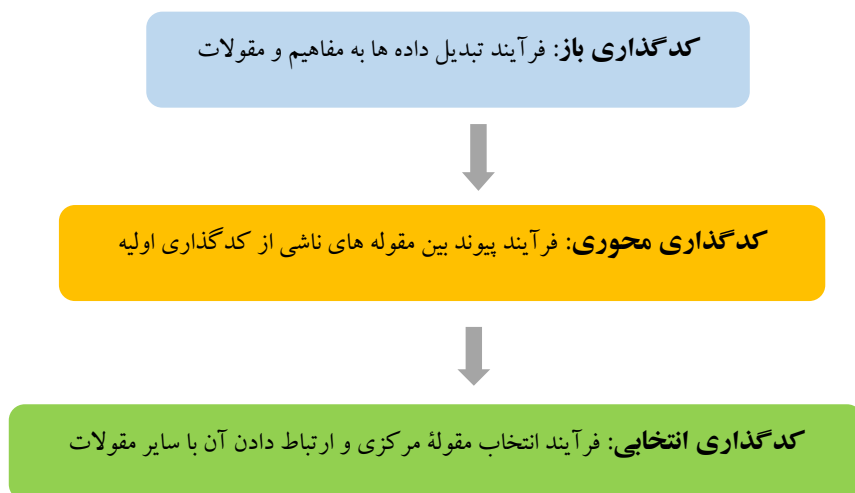
۶.۲ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

در این پژوهش، برای تجزیه و تحلیل داده‌های بدست آمده از مصاحبه‌ها، از روش کدگذاری باز، محوری و گزینشی داده بنیاد اشتراوس و کوربین استفاده می‌شود. در تحقیق حاضر برای تحلیل داده‌های به دست آمده از سه نوع کدگذاری استفاده شد که عبارت‌اند از:

- کدگذاری باز

^۴ intercoder reliability (ICR)

- کدگذاری محوری
- کدگذاری گزینشی (استراوس و کوربین،^۵ ۱۳۹۱)

شکل ۱: خلاصه مراحل کدگذاری

۳. نتایج

۳.۱ توصیف جمعیت شناختی نمونه های تحقیق

نمونه های آماری تحقیق جهت مصاحبه ی عمیق از صاحب نظران، اساتید و خبرگان حوزه فرهنگ انقلاب اسلامی ایران انتخاب شدند. در این پژوهش، محقق داده های مورد نیاز خود را با انجام مصاحبه عمیق و نیمه ساختار یافته با ۱۵ نفر از اعضای جامعه به جمع آوری نمود. تمامی افراد حاضر در نمونه از حداقل مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد به بالا برخوردار بودند.

جدول ۲: مشارکت کنندگان در مصاحبه

ردیف	عنوان	شاخص های مورد نظر در گزینش افراد مصاحبه شوندن
۱	اساتید و صاحب نظران دانشگاه	۱. عضو هیات علمی و سابقه تدریس بالای ۵ سال ۲. سابقه تالیف، تدوین و ترجمه در زمینه انقلاب اسلامی
۲	مدیران ارشد و معاونان فرهنگی سازمانها	۱. سابقه سمت های ستادی یا اجرایی ۲. سیاستگذار و یا تصمیم گیرنده در حوزه های فرهنگی

^۵ Strauss & Corbin

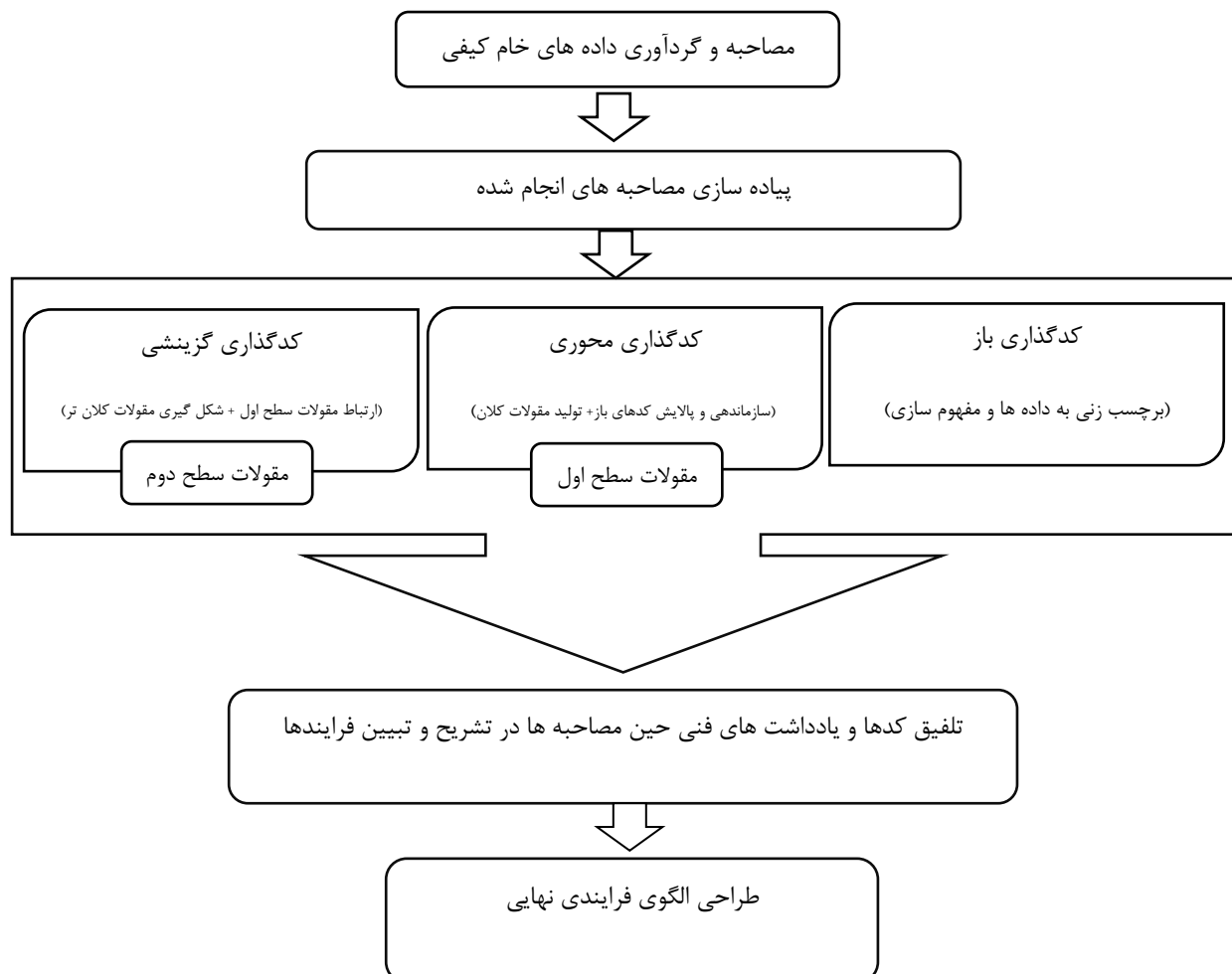
ترکیب مصاحبه شونده‌گان از لحاظ جنسیت بدین ترتیب است که از ۱۵ نفر مصاحبه شونده میزان ۱۳/۳۳ درصد آنان را زنان و میزان ۸۶/۶۷ درصد آنان را مردان تشکیل می‌دهند.

جدول ۳: توزیع فراوانی اعضای نمونه مصاحبه شده بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد
زن	۲	۱۳/۳۳
مرد	۱۳	۸۶/۶۷
جمع کل	۱۵	۱۰۰٪

۳.۲ فرایند جمع‌آوری داده‌ها

در تحقیق حاضر جهت ارائه الگوی ریشه‌های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب از رویکرد کیفی و با استفاده از روش داده بنیاد استفاده شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از روش مصاحبه عمیق متون استفاده شده است. این تحلیل براساس روش داده بنیاد اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) انجام شد و الگوی ریشه‌های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب در طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و گزینشی صورت پذیرفت.

شکل ۲: مراحل اجرایی پژوهش

۳.۳ صورت بندی داده های پژوهش

در تحقیق حاضر از روش داده بنیاد اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) استفاده شد. پژوهش حاضر، محقق با استفاده از تکنیک های اشتراوس و کوربین (۱۹۹۸) مفاهیم را بعنوان واحد تحلیل در سطوح متن مصاحبه مورد توجه و تمرکز قرار داده و با تفکیک متن مصاحبه به عناصر دارای پیام در مدخل سطور و پاراگراف ها تلاش نمود تا کدهای باز استخراج گردند و در نهایت تعداد ۵۸ مفهوم استخراج گردید؛ در گام بعدی مقوله های مشابه و مقارن در تم های اصلی جایگزین شدند (جدول ۴). بر اساس اشتراک مفهومی که مقولات با یکدیگر داشتند، تم ها استخراج شدند. با توجه به هدف کلی پژوهش تم های اصلی استخراج گردید و در تحلیل نهایی مفاهیم اولیه، با کسب آگاهی کافی از این که تم های مختلف کدام ها هستند، چگونگی تناسب آنها با یکدیگر و کل داستانی که آنها درباره ی داده ها می گویند، تلاش گردید یک نقشه ی رضایت بخش از تم ها ترسیم گردد، در ذیل تم ها به طور مختصر و جامع ارائه می شود:

جدول ۴: مقوله های مشترک استخراج شده از تحلیل ها

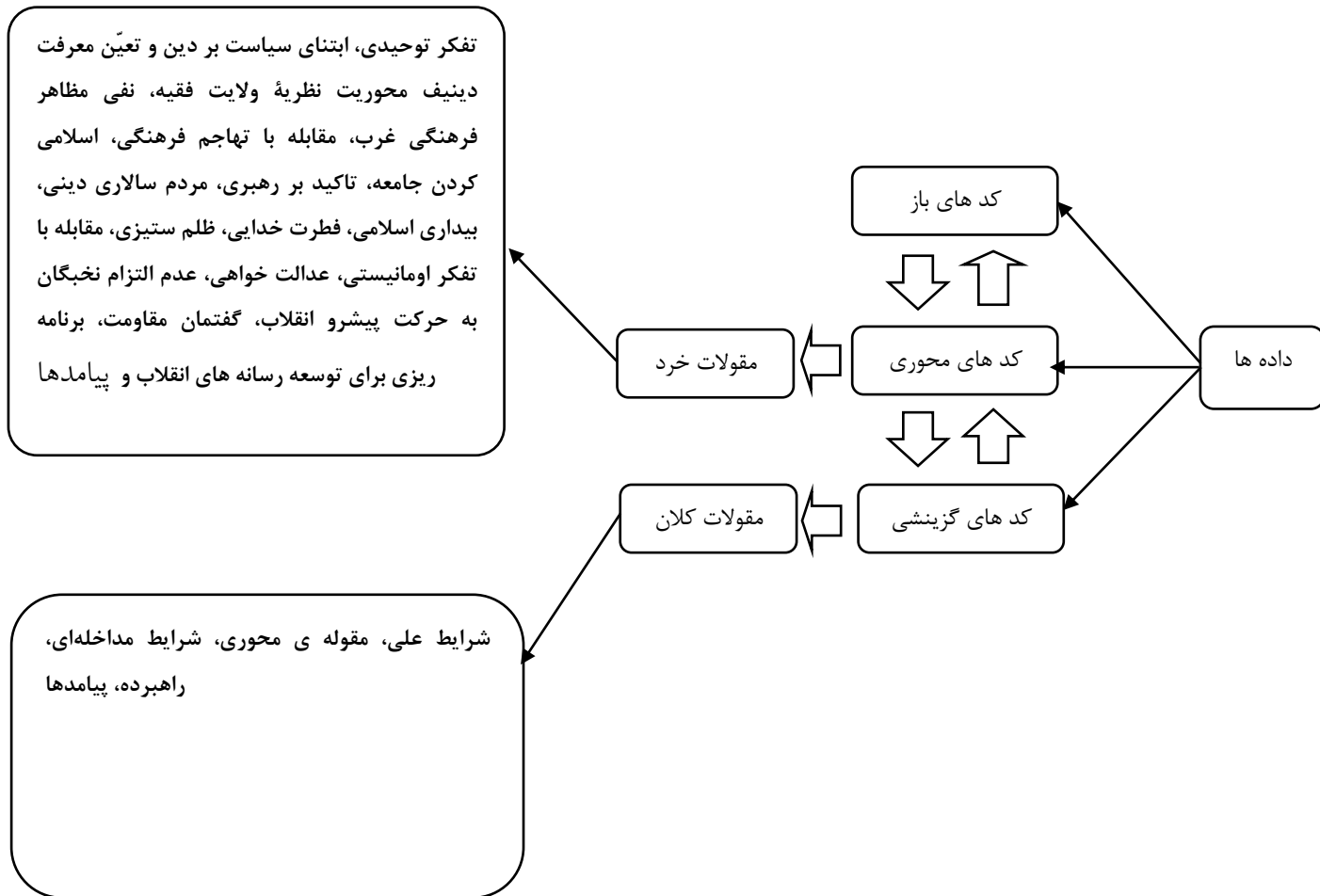
مقوله ۱: تفکر توحیدی	
مفاهیم	جامعه انسانی برخاسته از کرامت خالق
	نهی سلطه پذیری و سلطه گری
	ترغیب به آزادی و استقلال
مقوله ۲: اِبتِنای سیاست بر دین و تعیین معرفت دینی	
مفاهیم	پیوستگی دین و سیاست
	یکی از شئون امامت رهبری اجتماعی است.
	استیلا ی معرفت دینی بر مملکت داری
مقوله ۳: محوریت نظریه ولایت فقیه	
مفاهیم	نظام اسلامی به عنوان مقدمه ظهور منجی الهی عالم
	جامعه بشری بدون ولایت الهی به رستگاری نمی رسد
	تنها شکل حکومت مشروع، ولایت الهی بر جامعه انسانی است
	خداوند حق تعیین سرنوشت اجتماعی و حاکمیت را به مردم تفویض کرده است

مقاله ۴: نفی مظاهر فرهنگی غرب	
مفاهیم	رشد و تعالی کمالات اخلاقی و انسانی در بستر فرهنگی انقلاب
	احیای فرهنگ اسلامی و ارزش های آن
	یکی از مظاهر بارز مقابله با تهاجم فرهنگی غرب، تلاش در جهت تحقق عدالت اجتماعی است
مقاله ۵: مقابله با تهاجم فرهنگی	
مفاهیم	برخورد با مروجان فرهنگ غرب
	ترویج فرهنگ اسلامی
	ملی کردن برخورد با تهاجم
مقاله ۶: اسلامی کردن جامعه	
مفاهیم	حفظ هویت ایرانی-اسلامی
	نهادینه کردن فرهنگ اسلامی در جامعه
	اصلاح متون علمی و اسلامی کردن دانشگاه ها
مقاله ۷: تاکید بر رهبری	
مفاهیم	جامعه اسلامی حاکمیت خود را بر اساس مشورت همگانی و رأی اکثریت متبلور می سازد
	فقها در عصر غیبت دارای صلاحیت جانشینی و عهده داری مسؤولیت از جانب امام زمان (عج) هستند
	حاکم اسلامی اجرای احکام اجتماعی اسلام را بر عهده دارد و حکومت اسلامی مقید و مشروط به قوانین متخذ از کتاب و سنت است
مقاله ۸: مردم سالاری دینی	
مفاهیم	وجه مشروعیت را به واسطه امر الهی کردن حکومت است
	فعلیات حکومت را حاصل مطاوعت و همراهی مردم به شمار می آورد
	قطع نظر از بیگانه و اتکا به ملت
	مردم، رهبر و مدیران جامعه را انتخاب می کنند
مقاله ۹: بیداری اسلامی	

مفاهیم	احیاء تفکر قدس شریف و بیداری ملت‌های مظلوم و ستمدیده
	شکوفایی تمدن اسلامی
	نگاه الگوگیرانه به انقلاب اسلام ایران
	صدور فرهنگ انقلاب اسلامی به سایر کشورها
مقوله ۱۰: فطرت خدایی	
مفاهیم	فطری بودن گرایش به دین
	اعتقاد به ماورای طبیعت به ویژه ایمان به خدا
	هماهنگی شریعت و تشریع با تکوین و آفرینش
	گرایش به مبدأ و معاد
مقوله ۱۱: ظلم ستیزی	
مفاهیم	ظلم از جهل ناشی می شود
	دفاع از مستضعفین
	مبارزه با استکبار جهانی
مقوله ۱۲: مقابله با تفکر اومانیستی	
	فراتر رفتن از ارضاء خواسته های انسان ها
	نفی لذت گرایی و اصالت سود
	از بین بردن برخورداری طبقاتی و استثمار
مقوله ۱۳: عدالت خواهی	
	عقلانیت و بهره گیری از حکمت
	کمک به مردم مستضعف
	برقراری مساوات در جامعه
مقوله ۱۴: عدم التزام نخبگان به حرکت پیشروانقلاب	
	عدم شناخت نخبگان داخلی از حرکت انقلاب اسلامی

نخبگان سیاسی کشور به ظاهر زیر بیرق انقلاب اسلامی و ولایت جمع هستند با اینحال شیفته تفکرات و متودهای شرق و غرب بوده	
از خودبیگانگی نخبگان	
مقوله ۱۵: گفتمان مقاومت	
اقتدار جذب کننده اقشار مستضعف جهان	
شهادت و فداکاری که سمبل حرکت‌های انقلابی شیعیان و شعار انقلاب اسلامی بود	
جهاد، امر به معروف و نهی از منکر	
مقوله ۱۶: برنامه ریزی برای توسعه رسانه های انقلاب	
پخش برنامه مربوط به نگرش انقلابی به زبان ملت های گوناگون	
تقویت احزاب و گروه های همفکر در کشور های دیگر	
شناسایی افراد و گروههای همفکر، تامین مالی و فکری آن ها	
مقوله ۱۷: پیامدها	
قدرت گیری جبهه مقاومت در منطقه و ناکامی نقشه های غرب	
دست یابی به حکومت مردم سالار اسلامی	
اقامه ارزش های دینی	
احیای هویت و تمدن اسلامی	
برپایی عدالت اجتماعی	

شکل ۳: الگوی فرایند شکل گیری داده ها، مفاهیم و مقولات براساس نظریه داده بنیاد

شرایط علی: از میان مقوله های موجود، تفکر توحیدی، اسلامی کردن جامعه، تاکید بر رهبری و فطرت خدایی به عنوان علی تلقی می شوند که نقش فعال در الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب داشته و تا این عوامل مهیا نشوند تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب محقق نمی شود.

مقوله ی محوری: بر اساس الگوی طراحی شده، "مقابله با تهاجم فرهنگی" به عنوان مبنا و ستون اصلی تحقق الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب قلمداد شده اند.

بستر پدیده: به شرایط خاصی که برکنش ها و تعاملات تاثیر می گذارند، بستر گفته می شود. این شرایط را مجموعه ای از مفاهیم، مقوله ها یا متغیرهای زمینه ای تشکیل می دهند و در الگوی معرفی شده عبارت از:

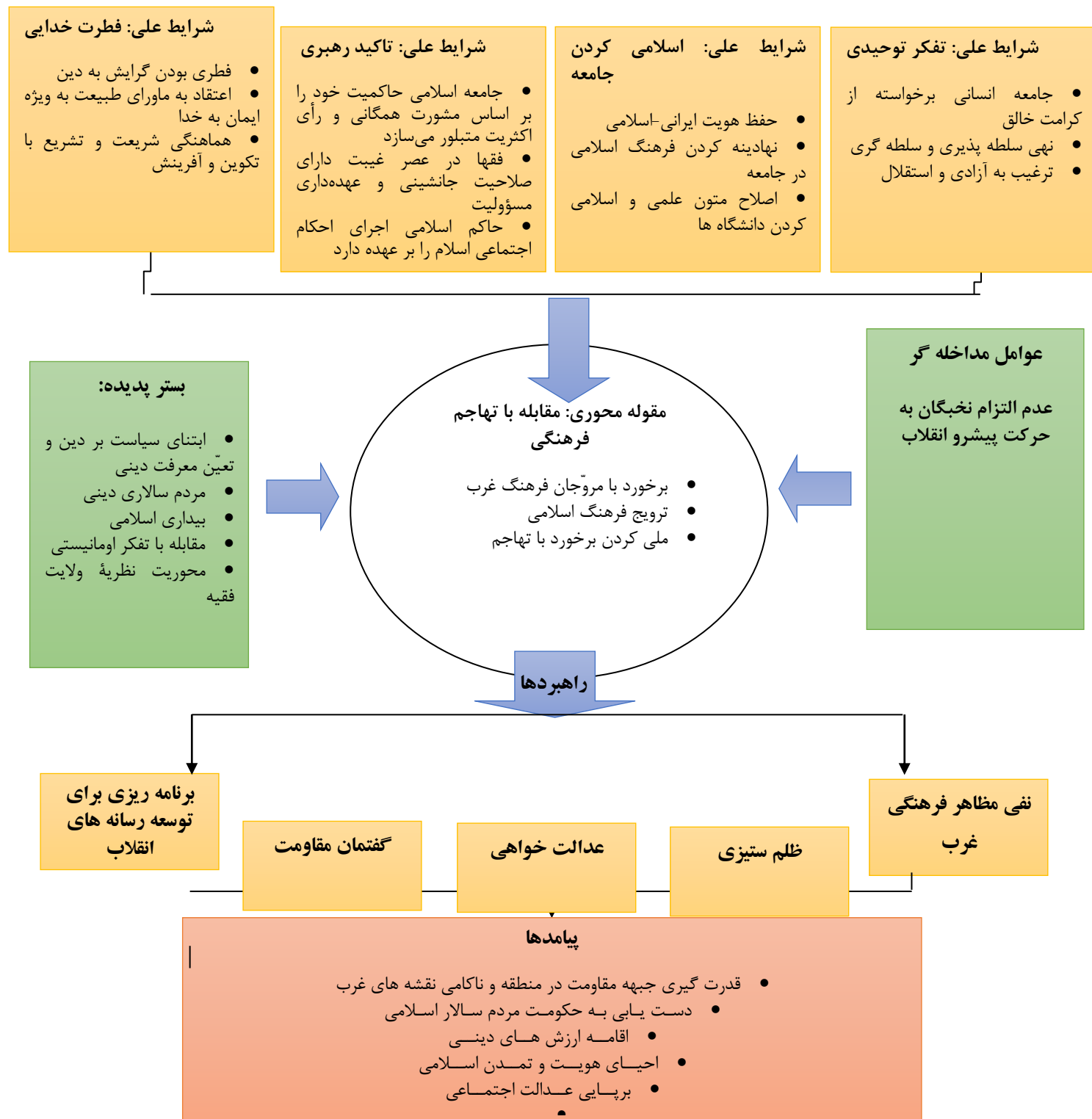
ابتدای سیاست بر دین و تعین معرفت دینی، مردم سالاری دینی، بیداری اسلامی، مقابله با تفکر اومانیستی، محوریت نظریه ولایت فقیه.

شرایط مداخله ای: عواملی که در تحقیق حاضر در الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب نقش عوامل مداخله گر را ایفا می کنند عبارت اند از: عدم التزام نخبگان به حرکت پیشرو انقلاب.

راهبردها: در تحقیق حاضر عبارت اند از: نفی مظاهر فرهنگی غرب، ظلم ستیزی، عدالت خواهی، گفتمان مقاومت و برنامه ریزی برای توسعه رسانه های انقلاب.

پیامدها: در پژوهش حاضر قدرت گیری جبهه مقاومت در منطقه و ناکامی نقشه های غرب، دست یابی به حکومت مردم سالار اسلامی، اقامه ارزش های دینی، احیای هویت و تمدن اسلامی و برپایی عدالت اجتماعی نتیجه ی کنش ها و تعاملات ایجاد شده و تاثیر پذیر از شرایط علی، مقوله محوری و بستر پدیده می باشد. شکل (۴)، ایجاد ارتباط بین مقوله های مختلف شناسایی شده را در قالب الگوی پارادایم نمایش می دهد.

ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با الگوی غرب

شکل ۱: الگوی داده بنیاد

۴. تعیین روایت داستان

در مرحله کدگذاری انتخابی نیز ارتباط میان معیارهای الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب در قالب الگوی داده بنیاد تعیین شدند. بر این اساس "مقابله با تهاجم فرهنگی" به عنوان مقوله محوری بر مبنای شرایط علی "تفکر توحیدی، اسلامی کردن جامعه، تاکید بر رهبری و فطرت خدایی" و از طریق راهبردهای نفی مظاهر فرهنگی غرب، ظلم ستیزی، عدالت خواهی، گفتمان مقاومت و برنامه ریزی برای توسعه رسانه های انقلاب و ابتدای سیاست بر دین و تعیین معرفت دینی، مردم سالاری دینی، بیداری اسلامی و مقابله با تفکر اومانیستی (به عنوان زمینه ی الگو) محقق می شود و منجر به تحقق پیامدهای قدرت گیری جبهه مقاومت در منطقه و ناکامی نقشه های غرب، دست یابی به حکومت مردم سالار اسلامی، اقامه ارزش های دینی، احیای هویت و تمدن اسلامی و برپایی عدالت اجتماعی می گردد. نوع روابط میان مفاهیم و مقوله های الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب نیز با توجه به کدگذاری انتخابی صورت گرفته در قالب الگوی داده بنیاد ارائه گردید. بنابراین الگوی تحقیق که بیانگر چگونگی ارتباط میان عناصر الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب ارائه شدند. در نوع روابط میان زیرساخت های استخراج شده جهت ارایه الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب نیز با توجه به کدگذاری باز و محوری و گزینشی صورت گرفته در قالب الگوی داده بنیاد ارائه گردید. بنابراین با توجه به مرحله کیفی، الگوی داده بنیاد که بیانگر عناصر ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب است، ارائه شدند.

۵. بحث

گفتمان انقلاب اسلامی در شرایطی به بلوغ و منزلت هژمونیک (سیادت) رسید که دنیا تسلیم نگاه ماتریالیستی (اصالت ماده)، اومانیستی (اصالت انسان) و سکولاریستی (جدایی دین از عرصه عمومی) شده بود (خمینی، ۱۳۹۰). در بهترین شکل، خدا "معماری بازنشسته" بود، انسان محور و مدار همه چیز به شمار میرفت و دین در محترمانه ترین روایت متعلق و محصور به حوزه خصوصی بود (خاتمی، ۱۳۸۸). انقلاب اسلامی دقیقاً به طرد و نفی آن چیزی همت گمارد که به عنوان اصول خدشه ناپذیر پذیرفته شده بود و کسی را یارای تصویری خلاف آن نبود (احمدی، ۱۳۹۰). ماتریالیسم، اومانیسم و سکولاریسم اصول مسلم پذیرفته شده ی غالب گفتمانها و گفتمانهای غالب آن روزگار بود. گفتمانهایی که به ظاهر رقیب و ضد یکدیگر بودند (نبوی، ۱۳۸۹).

بر این اساس "مقابله با تهاجم فرهنگی" به عنوان مقوله محوری بر مبنای شرایط علی "تفکر توحیدی، اسلامی کردن جامعه، تاکید بر رهبری و فطرت خدایی" و از طریق راهبردهای نفی مظاهر فرهنگی غرب، ظلم ستیزی، عدالت خواهی، گفتمان مقاومت و برنامه ریزی برای توسعه رسانه های انقلاب و با در نظر گرفتن ابتدای سیاست بر دین و تعیین معرفت دینی، مردم سالاری دینی، بیداری اسلامی و مقابله با تفکر اومانیستی (به عنوان زمینه ی الگو) محقق می شود و منجر به تحقق پیامدهای قدرت گیری جبهه مقاومت در منطقه و ناکامی نقشه های غرب، دست یابی به حکومت مردم سالار اسلامی، اقامه ارزش های دینی، احیای هویت و تمدن اسلامی و برپایی عدالت اجتماعی می گردد. نوع روابط میان مفاهیم و مقوله های الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب نیز با توجه به کدگذاری انتخابی صورت گرفته

در قالب الگوی داده بنیاد ارائه گردید. بنابراین الگوی تحقیق که بیانگر چگونگی ارتباط میان عناصر الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب ارائه شدند. در نوع روابط میان زیرساخت های استخراج شده جهت ارایه الگوی ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب نیز با توجه به کدگذاری باز و محوری و گزینشی صورت گرفته در قالب الگوی داده بنیاد ارائه گردید. بنابراین با توجه به مرحله کیفی، الگوی داده بنیاد که بیانگر عناصر ریشه های تقابل فرهنگی برخاسته از انقلاب اسلامی با غرب است، ارائه شدند.

۶. نتیجه گیری

براساس یافته های تحقیق مقابله با تهاجم فرهنگی به عنوان پدیده محوری در نظر گرفته شد. در تبیین این یافته می توان گفت که ستممارگران برای حفظ موقعیت خود و استمرار استثمار و بهره کشی از جوامع زیر سلطه، پس از سلطه نظامی با اقدام های حساب شده، تخریب فرهنگ جوامع زیر سلطه را آغاز نمودند و نظریه هایی تدوین کردند که در حقیقت چیزی جز نظریه ناهنجار نژادپرستی نبود. در حقیقت فرهنگ همواره عبارت است از زندگی یک جامعه، برآیند کم و بیش آگاهانه فعالیت های سیاسی و اقتصادی آن جامعه، انعکاس کم و بیش پویای انواع روابطی که در آن جامعه برقرار است، و از یک سو رابطه انسان با طبیعت (فردی یا اجتماعی)، و از سوی دیگر رابطه بین افراد، گروه ها، قشرها یا طبقات اجتماعی. تجربه سلطه استعماری نشان می دهد که استعمارگر برای تداوم بهره کشی، نه تنها نظامی برای سرکوب زندگی فرهنگی مردم مستعمره به وجود می آورد، بلکه بیگانگی فرهنگی بخشی از جامعه را نیز سبب می شود و آن را گسترش می دهد.

براساس یافته های تحقیق تفکر توحیدی، اسلامی کردن جامعه، تاکید بر رهبری و فطرت خدایی به عنوان شرایط علی در نظر گرفتند. در تبیین شرایط علی موضوع تحقیق می توان گفت که موضوع توحید یا شرک، و زندگانی موحدان یا مشرکانه، چنانکه از ابتدای خلقت بوده، همچنان مهمترین و سرنوشت سازترین انتخاب فرد و جامعه انسانی است. به عبارت دیگر، موضوع پذیرش یا عدم پذیرش وجود خداوند، مؤثرترین باور انسان است که تمام باورها، گرایشها و رفتارهای فردی و اجتماعی او را تحت تأثیر قرار خواهد داد. آن چیزی که به منزله اصل اول و به اصطلاح اصل متعارف دین است، خداشناسی است. از جمله مبانی هویتی گفتمان ارزش محور عبارت است از: تأکید بر ایدئولوژی دینی و هویت اسلامی که تعیین کننده سایر زوایا و ابعاد هویتی آن در دو عرصه داخلی و خارجی است. الگویی از هویت که مبتنی بر فرهنگ اسلامی و برخاسته از اسلام، اصول و قواعد اخلاقی، فقهی و حقوقی اسلام است. گفتمان اسلام گرا تلاش می نمود با بازشناسی قوانین اسلامی، اجرای احکام الهی - اسلامی، عنصر اسلامیت را در کانون گفتمان هویت بخش خویش قرار دهد. براساس یافته های تحقیق ابتدای سیاست بر دین و تعیین معرفت دینی، مردم سالاری دینی، بیداری اسلامی و مقابله با تفکر اومانیستی به عنوان بستر پدیده در نظر گرفته شدند. در تبیین یافته های بستر موضوع تحقیق می توان گفت که اومانیسم جنبشی فلسفی و ادبی است که در نیمه دوم قرن چهاردهم از ایتالیا آغاز، و به کشورهای دیگر اروپایی کشانده شد. ستایش آزادی یکی از مهم ترین موضوعات مورد توجه اومانیست ها بود؛ اما آزادی مورد نظر آن ها اختیاری بود که بتوانند آن را در طبیعت و جامعه اعمال کنند و این آزادی در برابر تفکر پذیرفته شده قرون وسطا قرار داشت که بر اساس آن، امپراتوری، کلیسا و اصول فئودالیت، نهبانان نظم حاکم بر جهان تلقی می شدند و انسان به پذیرش صرف مجبور بود. عدم اعتقاد به ولایت فقیه، اعم از این که بر اثر اجتهاد باشد یا تقلید، در عصر غیبت حضرت حجت (عج) موجب ارتداد و خروج از دین اسلام نمی شود، و اگر کسی به نظر خود بر اساس استدلال و برهان به عدم لزوم اعتقاد به آن رسیده باشد معذور است، ولی ترویج اختلاف و تفرقه

بین مسلمانان برای او جایز نیست. از آن جا که دین حنیف اسلام که آخرین دین آسمانی است و تا روز قیامت استمرار دارد و دین حکومت و اداره‌ی امور جامعه است، لذا همه‌ی طبقات جامعه‌ی اسلامی ناگزیر از داشتن ولی امر و حاکم و رهبر هستند تا امت اسلامی را از شر دشمنان اسلام و مسلمین حفظ نماید، و از نظام جامعه‌ی اسلامی پاسداری نموده و عدالت را در آن برقرار و از ظلم و تعدی قوی بر ضعیف جلوگیری نماید و وسایل پیشرفت و شکوفایی فرهنگی، سیاسی و اجتماعی را تأمین کند. حکمت آفریدگار بر این تعلق گرفته که مردم به طریقه عادلانه زندگی کنند و در حدود احکام الهی قدم بردارند. این حکمت، همیشگی و از سنت های خداوند متعال و تغییر ناپذیر است. بنابراین امروز و همیشه، وجود ولی امر یعنی حاکمی که قیم و برپا نگهدارنده نظم و قانون اسلام باشد، ضرورت دارد.

مراجع

۱. احمدی، سمیه (۱۳۹۰)، تبیین انقلاب اسلامی ایران با رهیافت فرهنگی – ایدئولوژیک، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی
۲. برزگر، ابراهیم (۱۳۹۱)، نظریه‌های بازتاب جهانی انقلاب اسلامی ایران، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق (ع).
۳. بکتاب، ابوالحسن (۱۳۹۴)، انقلاب اسلامی و گذر به فرهنگ سیاسی متعالیه، دانشگاه معارف اسلامی قم
۴. بیگدلی، حمید (۱۳۹۸)، بررسی مقایسه‌ای تقابل فرهنگ شرق و غرب در ادبیات داستانی معاصر عرب (مورد پژوهشی عصفور من الشرق و الحی اللاتینی)، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی. دانشکده ادبیات و علوم انسانی
۵. خاتمی، محمد (۱۳۸۸)، احزاب و شوراهای، چاپ دوم، تهران: انتشارات طرح نو
۶. خمینی، روح اله «الف» (۱۳۹۰)، ولایت فقیه؛ حکومت اسلامی، چاپ بیست و چهارم، تهران: موسسه نشر آثار امام خمینی ره
۷. زیباکلام، صادق «الف» (۱۳۹۰)، پنج گفتار درباره حکومت، چاپ دوم، تهران: انتشارات روزنه
۸. سراج زاده، حسین (۱۳۸۴)، چالش‌های دین و مدرنیته، چاپ دوم، تهران: انتشارات طرح نو
۹. سراجی، مسعود (۱۳۹۲)، ماهیت غرب از دیدگاه امام خمینی (ره) و تاثیر آن بر سیره و رفتار سیاسی ایشان، پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی
۱۰. سلطانی، علی اصغر (۱۳۹۲)، قدرت، گفتمان و زبان، چاپ چهارم، تهران: نشرنی
۱۱. صادقی، مجید (۱۳۹۶)، رویارویی فرهنگ و تمدن ایران با غرب در دو دهه ی پایانی سلطنت پهلوی (با تاکید بر نقش فرح پهلوی)، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، پژوهشکده اندیشه سیاسی، انقلاب و تمدن اسلامی
۱۲. صلاحی، ملک یحیی (۱۳۹۰)، اندیشه های سیاسی غرب در قرن بیستم، چاپ پنجم، تهران: انتشارات قومس
۱۳. منوچهری، عباس (۱۳۹۲)، نظریه های انقلاب، چاپ ششم، تهران: انتشارات سمت

۱۴. مهری، محمد (۱۳۹۶)، چیستی، چرایی و چگونگی انقلاب اسلامی در آراء و اندیشه های حضرت آیت الله خامنه ای (مدظله العالی)، دانشگاه شاهد

۱۵. نبوی، عباس (۱۳۸۹)، «انقلاب اسلامی، کلان راهبرد فرهنگی جهان معاصر»، مجموعه مقالات سی سال انقلاب اسلامی، دستاوردها، آسیب ها و فرصت ها، به کوشش عباس ملکی، تهران: مؤسسه انتشارات علمی دانشگاه صنعتی شریف.

۱۶. فارسیجانی، حسن؛ فیضی، کامران؛ شفیعی نیک آبادی محسن. (۱۳۹۰). تأثیر نیروهای رقابتی سازمان بر کاربرد دانش جهت بهبود عملکرد زنجیره تأمین در صنعت خودرو. چشم انداز مدیریت بازرگانی، شماره ۶، پیاپی ۳۹، ص ۷۱-۹۲.

۱۷. شفیعی نیک آبادی، محسن؛ فیضی، کامران؛ الفت، لعیا؛ تقوی فرد، محمدتقی. (۱۳۹۰). ساختاری چند بعدی جهت تبیین اثر فرهنگ سازمانی و فرهنگ زنجیره تأمین بر انتقال، اشتراک و توزیع دانش در زنجیره تأمین صنعت خودروسازی ایران: با تأکید بر بهبود عملکرد زنجیره تأمین. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، زودآیند.

۱۸. رابینز، استیفن. مبانی رفتار سازمانی. (۱۳۸۸). ترجمه امیدواران، کامیار و همکاران، چاپ سوم، انتشارات مهربان نشر، صفحه ۲۸۲.

۱. Campell, J. P., McCloy, R. A., Oppler, S. H., & Sager, C. E. (1993). A theory of performance: In N. Schmitt & W. C. Borman (Eds.), *Personnel Selection in organizations* (pp. 35-70). San Francisco: Jossey Bass.
۲. Boxall, P., Purcell, J. and Wright, P. (2007). *The oxford handbook of human resource management*. Oxford university press.
۳. Boxall, P., & Purcell, J. (2003). *Strategy and Human Resource Management*. New York: Palgrave Macmillan.
۴. Gratton, L., Hailey, V. H., and Truss, C. (2000). *Strategic Human Resource Management*. New York: Oxford University Press.
۵. Guest, D. E. (1987) Human resource management and industrial relations, *Journal of Management Studies*, 14(5), pp 503-521.
۶. Herzberg, F. (1968). One more time: how do you motivate employees? *Harvard Business Review*, January-February, pp 109-120.